

Boodschap van paus Franciscus voor de viering van de 55ste Wereldvrede­dag (1 januari 2022)

Dialogo tussen generaties, onderwijs en werk: instrumenten om duurzame vrede tot stand te brengen

1. Hoe welkom zijn, op de bergen, de voeten van de vreugdebode die vrede meldt (Js 52,7)

De profeet Jesaja spreekt troostende woorden. Ze vertolken de zucht van opluchting van een volk in ballingschap, uitgeput door geweld en mishandeling, blootgesteld aan vernedering en dood. De profeet Baruch vroeg zich af: *Waarom leeft u in een vijandig land en wordt u oud tussen vreemde volken, Israël? Waarom bent u onrein als de doden, als de bewoners van de onderwereld?* (3,10-11). Voor het volk Israël betekende de komst van de *vreugdebode die vrede meldt* de hoop op een wedergeboorte uit de puinhopen van de geschiedenis, het begin van een stralende toekomst.

Vandaag staat de *weg naar vrede*, die de Heilige Paulus VI de nieuwe naam *integrale ontwikkeling*¹ gaf, helaas nog ver af van de levensrealiteit van vele mannen en vrouwen, en dus van de hele menselijke familie, die nu in alles met elkaar verbonden is. Ondanks de vele inspanningen om een constructieve dialoog tussen volkeren tot stand te brengen, neemt het oorverdovende lawaai van oorlogen en conflicten alleen maar toe; terwijl pandemische ziekten zich verder verspreiden, de gevolgen van de klimaatverandering en de aantasting van het milieu toenemen en de tragedie van honger en dorst alleen maar schrijnender wordt. Tegelijkertijd blijft een economisch systeem overheersen dat meer op individualisme dan op solidariteit gebaseerd is. Zoals in de dagen van de profeten van weleer, zo houden ook nu *de jammerklachten van de armen en het gekerm van de aarde*², schreeuwend om gerechtigheid en vrede, nooit op.

In elke tijd is vrede zowel een hemels geschenk als de vrucht van een gezamenlijke inzet. We kunnen inderdaad spreken over een *architectuur van de vrede waaraan de verschillende maatschappelijke instellingen bijdragen en een kunst van vrede waarbij we allemaal persoonlijk betrokken zijn*³. Allemaal kunnen we meewerken aan de opbouw van een vreedzamere wereld: te beginnen met ons eigen hart en onze familiale relaties, in de samenleving en met het milieu, tot en met de relaties tussen volkeren en staten.

Ik wil hier *drie wegen* voorstellen om een duurzame vrede op te bouwen. Ten eerste, de *dialoog tussen de generaties* als basis voor de verwezenlijking van gemeenschappelijke projecten. Ten tweede, *onderwijs* als factor van vrijheid, verantwoordelijkheid en ontwikkeling. Ten slotte, *het werk* dat nodig is voor de volledige verwezenlijking van de menselijke waardigheid. Deze drie elementen zijn van essentieel belang om *het sociale pact te smeden*⁴, waarzonder elk vredesproject waardeloos is.

2. Dialoog tussen de generaties om vrede tot stand te brengen

In een wereld die nog altijd in de greep is van de pandemie die onnoemlijk veel leed veroorzaakt heeft, *proberen sommigen zich terug te trekken in hun eigen kleine wereld. Anderen laten zich er niet door afschrikken en nemen hun toevlucht tot destructief geweld. Maar tussen egoïstische*

¹ Cf. Encycliek *Populorum progressio* (26 maart 1967), nrs. 76 vv.

² Cf. Encycliek *Laudato sí* (24 mei 2015), nr. 49.

³ Cf. Encycliek *Fratelli tutti* (3 oktober 2020), nr. 231.

⁴ *Ibid.*, nr. 218.

*onverschilligheid en gewelddadig protest is er altijd nog een andere mogelijkheid: dialoog. Dialoog tussen generaties*⁵.

Elke oprechte dialoog vereist, naast een correcte en positieve uitwisseling van de standpunten, een fundamenteel vertrouwen tussen de gesprekspartners. Wij moeten dit wederzijdse vertrouwen herstellen! De huidige gezondheids crisis heeft ons gevoel van eenzaamheid en onze neiging ons op onszelf terug te plooiën, versterkt. De eenzaamheid van senioren gaat gepaard met een gevoel van onmacht en een gebrek aan een gemeenschappelijke toekomstvisie bij jongeren. Deze crisis is inderdaad pijnlijk, maar ze kan ons ook helpen om het beste in mensen opnieuw tevoorschijn te halen. Tijdens de pandemie hebben we in alle uithoeken van de wereld genereuze voorbeelden gezien van medeleven, samenwerking en solidariteit.

Een dialoog aangaan betekent dat we naar elkaar luisteren, van gedachten wisselen, het eens worden en samen op weg gaan. Om dit alles tussen generaties mogelijk te maken, moeten we de harde en dorre bodem van conflicten en afwijzing openbreken om er de kiem voor een duurzame en gedeelde vrede in te kunnen leggen.

Hoewel de technologische en economische ontwikkeling de generaties vaak heeft verdeeld, blijkt uit de huidige crisissen dat er dringend behoefte is aan een partnerschap tussen de generaties. Jongeren hebben de levenservaring en wijsheid van ouderen nodig, terwijl ouderen de steun, genegenheid, creativiteit en dynamiek van jongeren nodig hebben.

Grote sociale uitdagingen en vredesprocessen vereisen een dialoog tussen senioren die de herinneringen bewaren en jongeren die de geschiedenis voortzetten. Elk van hen moet bereid zijn om ruimte te maken voor de ander, zonder de hele scène in te palmen door de eigen onmiddellijke belangen na te jagen, alsof er geen verleden of toekomst zou zijn. De huidige wereldwijde crisis toont ons dat de ontmoeting en dialoog tussen de generaties de drijvende krachten zijn achter een gezonde politiek, die er niet tevreden mee is de huidige problemen te regelen *door lapmiddelen of snel bedachte oplossingen*⁶, maar die het zoeken naar gemeenschappelijke en duurzame projecten voor de toekomst ziet als een *nobeles oefening in naastenliefde*⁷.

Als we ondanks alle moeilijkheden erin slagen deze intergenerationele dialoog te voeren, *zullen we stevig geworteld zijn in het heden en van hieruit terugkeren naar het verleden en uitkijken naar de toekomst: terugkeren naar het verleden om te leren van de geschiedenis en om wonden te helen die soms nog pijn doen. Naar de toekomst kijken om ons enthousiasme te kunnen voeden, om dromen te doen ontluiken, om profetische visioenen op te wekken en hoop te laten bloeien. Samen kunnen we van elkaar leren*⁸. Want hoe kunnen bomen groeien en vrucht dragen zonder wortels?

We hoeven alleen maar te denken aan de zorg voor ons gemeenschappelijke huis. Het milieu is in feite *een gave die elke generatie gratis ontvangt en moet doorgeven aan de volgende generatie*⁹. Daarom moeten we al die jongeren die zich inzetten voor een rechtvaardiger wereld en aandacht hebben voor het behoud van de schepping die aan onze zorg is toevertrouwd, daadwerkelijk waarderen en aanmoedigen. Zij doen dit met een rusteloosheid en enthousiasme, en vooral met een verantwoordelijkheidsgevoel voor de dringende koerswijziging¹⁰, die onvermijdelijk wordt door de uitdagingen die voortvloeien uit de huidige ethische en sociaalecologische crisis¹¹.

Anderzijds kan de mogelijkheid om samen aan vrede te bouwen niet voorbijgaan aan onderwijs en werk, de bevoorrechte omgevingen en contexten voor de dialoog tussen de generaties. Het

⁵ *Ibid.*, nr. 199.

⁶ *Ibid.*, nr. 179.

⁷ Cf. *Ibid.*, nr. 180.

⁸ Apostolische exhortatie *Christus vivit* (25 maart 2019), nr. 199.

⁹ Encycliek *Laudato sí* (24 mei 2015), nr. 159.

¹⁰ Cf. *Ibid.*, nrs. 163; 202.

¹¹ Cf. *Ibid.*, nr. 139.

onderwijs levert de grammatica voor de dialoog tussen generaties, en in de ervaring van de arbeid vinden mannen en vrouwen van verschillende generaties de mogelijkheden om samen te werken en hun kennis, ervaringen en vaardigheden te delen in dienst van het algemeen welzijn.

3. Vorming en onderwijs als drijvende krachten achter vrede

De laatste jaren is wereldwijd sterk gesnoeid in de budgetten voor onderwijs en vorming, die eerder als uitgaven dan als investeringen beschouwd worden. Toch zijn ze de belangrijkste wegen om een integrale menselijke ontwikkeling te bevorderen. Zij maken mensen vrijer en verantwoordelijker, en ze zijn onmisbaar voor de verdediging en de bevordering van de vrede. Anders gezegd: vorming en onderwijs vormen de basis van een hechte, geciviliseerde samenleving die hoop, welvaart en vooruitgang kan creëren.

De militaire uitgaven daarentegen zijn gestegen tot boven het niveau van het einde van de Koude Oorlog en het ziet ernaar uit dat ze verder buitensporig zullen blijven stijgen¹².

Het is dan ook hoog tijd dat de machthebbers een economisch beleid ontwikkelen dat erop gericht is de verhouding tussen de overheidsinvesteringen voor onderwijs en die voor bewapening om te keren. Bovendien kan de uitvoering van een echt internationaal ontwapeningsproces de ontwikkeling van volkeren en landen enorm ten goede komen, doordat financiële middelen vrijkomen die beter gebruikt kunnen worden voor gezondheidszorg, scholen, infrastructuur, zorg voor het land, enzovoort.

Ik hoop dat investeringen in het onderwijs gepaard zullen gaan met grotere inspanningen voor de bevordering van een *cultuur van de zorg*¹³, die in het licht van sociale verdeeldheid en onvoldoende slagkrachtige instellingen een gemeenschappelijke taal zou kunnen worden, die barrières slecht en bruggen bouwt. *Een land floreert als er een constructieve dialoog plaatsvindt tussen zijn vele rijke culturele componenten: populaire cultuur, universitaire cultuur, jeugdcultuur, artistieke en technologische cultuur, economische cultuur, gezins- en mediacultuur*¹⁴. Het is daarom van essentieel belang een nieuw cultureel paradigma te smeden via een *wereldwijd onderwijspact voor en met de aankomende generaties, dat gezinnen, gemeenschappen, scholen en universiteiten, instellingen, religies, regeringen en de hele menselijke familie betreft bij de vorming van volwassen mannen en vrouwen*¹⁵, een pact dat de vorming in integrale ecologie bevordert volgens een cultureel model van vrede, ontwikkeling en duurzaamheid waarin broederlijkheid en verbondenheid tussen mens en milieu centraal staan¹⁶.

Investeren in de vorming van en onderwijs voor de aankomende generaties is de belangrijkste manier om hen dankzij een specifieke voorbereiding te begeleiden naar hun rechtmatige plaats op de arbeidsmarkt¹⁷.

4. Het bevorderen en waarborgen van werk bouwt vrede op

Werk is een onmisbare factor in de opbouw en de handhaving van vrede. In ons werk geven we uitdrukking aan onszelf en aan onze talenten, nemen we onze verantwoordelijkheid op, engageren we ons en werken we samen met anderen, want we werken altijd met of voor iemand. Vanuit dit uitgesproken sociale perspectief is werk de plaats waar we leren bijdragen aan een meer leefbare en mooiere wereld.

¹² Cf. *Boodschap aan de deelnemers van het 4de Forum van Parijs over de Vrede*, van 11 tot 13 november 2021.

¹³ Cf. Encycliek *Laudato sí* (24 mei 2015), nr. 231; *Boodschap voor de 54ste Wereldvrede*. *Cultuur van de zorg als weg van vrede* (8 december 2020).

¹⁴ Encycliek *Fratelli tutti* (3 oktober 2020), nr. 199.

¹⁵ Videoboodschap voor de *Global Compact on Education. Together to Look Beyond* (15 oktober 2020).

¹⁶ Cf. Videoboodschap voor de *High Level Virtual Climate Ambition Summit* (13 december 2020), nr. 18.

¹⁷ Cf. Joannes Paulus II, encycliek *Laborem exercens* (14 september 1981), nr. 18.

De coronapandemie heeft een negatieve invloed gehad op de arbeidsmarkt, die al met tal van uitdagingen te kampen had. Miljoenen economische- en productieactiviteiten zijn failliet gegaan; tijdelijke werknemers worden almaar kwetsbaarder; de publieke en politieke erkenning van wie essentiële diensten verleent, gaat er nog op achteruit; afstandsonderwijs heeft in veel gevallen geleid tot leerachterstand en vertraging bij het voltooien van studietrajecten. Bovendien zijn de vooruitzichten voor jongeren die de arbeidsmarkt betreden en voor volwassenen zonder werk momenteel dramatisch.

Met name de gevolgen van de crisis voor de informele economie, waarin vaak migrerende werknemers werkzaam zijn, zijn verwoestend geweest. Velen van hen worden door de nationale wetgevingen niet erkend, alsof zij niet bestaan. Zijzelf en hun gezinnen leven in zeer precaire omstandigheden, ten prooi aan diverse vormen van slavernij en zonder een sociaalzekerheidsstelsel dat hen beschermt. Bovendien geniet momenteel slechts een derde van de actieve bevolking wereldwijd van een stelsel van sociale bescherming of heeft slechts in beperkte mate toegang ertoe. Geweld en georganiseerde misdaad nemen in vele landen toe, verstikken de individuele vrijheid en waardigheid, vergiftigen de economie en belemmeren de ontwikkeling van het algemeen welzijn. De enige uitweg uit deze situatie is de mogelijkheid op waardig werk te vergroten.

Arbeid vormt in feite de basis waarop rechtvaardigheid en solidariteit in elke gemeenschap gebouwd kunnen worden. Daarom *moeten we niet ver zoeken om te zien dat technologische vooruitgang steeds meer mensenwerk gaat vervangen, waardoor de mensheid zichzelf schade toebrengt. Arbeid is een noodzaak en maakt deel uit van de zin van het leven op deze aarde, van de weg naar volwassen worden, menselijke ontwikkeling en persoonlijke vervulling*¹⁸. Wij moeten onze ideeën en onze inspanningen bundelen om voorwaarden te scheppen en oplossingen te vinden, zodat alle mensen van de actieve bevolking de kans krijgen om door middel van hun werk bij te dragen aan het leven van hun gezin en van de samenleving als geheel.

Het is daarom meer dan ooit dringend noodzakelijk overal ter wereld degelijke en waardige arbeidsomstandigheden te bevorderen, die gericht zijn op het algemeen welzijn en op het behoud van de schepping. De vrijheid van ondernemerschap moet worden gewaarborgd en gesteund; maar tegelijkertijd moet het sociale verantwoordelijkheidsgevoel opnieuw gestimuleerd worden, zodat winst niet het enige richtsnoer is.

In het licht hiervan moeten we initiatieven op alle niveaus bevorderen, verwelkomen en ondersteunen die ondernemingen op alle niveaus ertoe aanzetten de fundamentele mensenrechten van werknemers te eerbiedigen, door niet alleen de instellingen, maar ook de consumenten, het maatschappelijke middenveld en het bedrijfsleven te sensibiliseren. Naarmate ondernemingen zich meer bewust worden van hun maatschappelijke rol zullen ze plaatsen worden waar de menselijke waardigheid geëerbiedigd wordt. Op die manier zullen ze bijdragen tot het tot stand komen van vrede. In dit verband is een actieve rol weggelegd voor de politiek, die een billijk evenwicht tussen economische vrijheid en sociale rechtvaardigheid moet bevorderen. Allen die in dit domein werkzaam zijn, te beginnen met katholieke werknemers en ondernemers, kunnen zich zeker laten leiden door *de sociale leer van de Kerk*.

Dierbare broeders en zusters, nu wij onze krachten proberen te bundelen om de pandemie te boven te komen, betuig ik nogmaals mijn dank aan allen die zich onvermoeibaar en met verantwoordelijkheidszin daadwerkelijk blijven inzetten voor onderwijs, veiligheid en bescherming van de rechten, het verlenen van medische zorg, het vergemakkelijken van ontmoetingen tussen familieleden en zieken, het financieel steunen van arme mensen en wie zijn baan is kwijtgeraakt. Ik blijf de slachtoffers en hun families gedenken in mijn gebeden.

¹⁸ Encycliek *Laudato sí* (24 mei 2015), nr. 128.

Ik roep de regeringsleiders en allen die politieke en maatschappelijke verantwoordelijkheden dragen, de herders en animatoren van kerkelijke gemeenschappen en alle mannen en vrouwen van goede wil op om samen moedig en creatief de drie wegen te bewandelen van dialoog tussen de generaties, onderwijs en werk. Mochten meer en meer mannen en vrouwen dagelijks ernaar streven om in stilte, nederig en volhardend, vreedstichters te worden. Moge de zegen van de God van vrede hen altijd inspireren en begeleiden!

Vaticaan, 8 december 2021

+ Franciscus

Copyright © Dicasterie voor Communicatie - Libreria Editrice Vaticana
Vertaling: Pers- & Informatiedienst van de Bisschoppenconferentie (IPID)